

K. SCHEFOLD, Meisterwerke griechischer Kunst (= Yunan Sanatının Şaheserleri). Benno Schwabe u. Co. Verlag, Basel (Schweiz), 1960, 4°, XII+106 sah. metin ve 743 res.

İsviçre'de Basel Üniversitesinin kuruluşunun 500 üncü yıldönümü münasebetiyle klâsik etüdler ve klâsik sanata karşı ötedenberi büyük bir ilgi göstermiş olan bu şehirde "Yunan Sanatının Şaheserleri" adlı bir sergi tertiplenmiş ve bu sergide çeşitli Avrupa ülkelerinden ve Kuzey Amerika'dan getirilmiş olan 600 kadar Yunan sanatının orijinal eserleri teşhir edilmiştir. Şimdiye kadar yapılan Yunan sanatı araştırmalarında Romalılar zamanında yapılmış olup orijinalleri az yahut çok deforme eden kopyalar önemli bir rol oynamış olduklarından, sırf Yunan orijinallerinden meydana getirilmiş bir serginin önemi kendiliğinden tezahür eylesin. Diğer taraftan bu orijinal eserlerin son senelerde yapılan araştırmalar sonunda Yunan sanatı hakkında edindiğimiz bilgiler dayanılarak çeşitli kategoriler halinde ve muayyen bir kronolojik sıra göz önünde tutularak tanzim ve teşhir edilmiş olması Yunan sanatının gelişme safhalarının şimdiye kadar olduğundan daha açık bir surette meydana çıkmasına yol açmıştır. Böyle bir serginin husule gelmesinde İsviçre, İngiltere ve Paris'teki zengin hususî koleksiyonların sahipleri, bundan başka Almanya, Fransa, İtalya, İsviçre, İsrail ve Birleşik Amerika müzelerinin idarecileri büyük yardımlarda bulunarak koleksiyonlarındaki en önemli eserleri dahi ödünç vermekten çekinmemişlerdir. Bu sergide Yunan mimarlığını nazarı itibare almak tabiatıyla mümkün olmamıştır. Buna karşılık mermer ve tunç heykeller, tunç ve toprak heykeller, kabartmalar ve vazolar, altın ve gümüş süs eserleri ve sikkeler bol miktarda toplanmış, bu suretle çeşitli ülkelere ve hattâ kontinentalara dağılmış olan eserleri, muvakkat bir müddet için olsa dahi, bir araya getirmek, bunların birbiriyle olan münasebetlerini açığa vurmak ve bu münasebetlerden Yunan sanatının ana karakterini bugüne kadar olduğundan daha esaslı ve daha vâzıh bir surette kavramak imkânları elde edilmiştir.

Basel Üniversitesi arkeoloji profesörü bulunan ve bu serginin tertip ve tanziminde büyük bir rol oynadığı anlaşılan K. Schefold sergide teşhir edilen bütün eserlerin fotoğraflarını ihtiva eden ve bunları üstadane yazılmış bir metinle izah eden yukarıda adını bildirdiğimiz âbidevi eseri hazırlamıştır. Bu suretle İsviçreyi ziyaret etmek fırsatını elde edemiyenlerin de bu sergiden faydalanmaları sağlanmış oluyor. Eser çok mütevazı bir surette bir "katalog" olarak gösterilmekte ise de, mütekâsif bir tarzda yazılmış metni ve kronolojik tasnifi sayesinde mükemmel bir "Yunan sanatı tarihi" olarak da geçebilir. Fakat bu "sanat tarihi"ni mutad sanat tarihlerinden ayıran özellik 660 dan fazla eserin hemen hemen hepsinin orijinal eserler oluşu, bunların büyük bir kısmının şimdiye kadar neşredilmemiş, binaenaleyh ilim âlemince meçhul kalmış olması keyfiyetidir. Bu sayede yeni yeni sanatkârlar tanıyor, yahut evvelce bilinen sanatkârların yeni eserleriyle karşılaşılıyor, bu suretle de Yunan sanatı hakkındaki bilgimizin zenginleşmesini sağlamış oluyoruz. Fakat daha fazlası da var: ötedenberi bilinen eserler arasındaki münasebetler yeni noktai nazarlara göre gözden geçirilmekte, meselâ çeşitli müzelere dağılmış olan, fakat bir zamanlar yan

yana durdukları, binaenaleyh bir grup teşkil ettikleri anlaşılan bazı heykeltraşlık eserleri sergide ilk defa olarak yan yana vazolunarak bunların benzerlikleri yahut değişiklikleri hakkında verilen hükümler bu eserde akislerini bulmaktadır. Bir misal zikredelim: Roma'da Therm Müzesinde duran ve sergide teşhir edilmiş olan meşhur Niobe kızı heykeli (VIII, 295) birkaç sene önce Batı Berlin Müzeleri tarafından satın alınmış olan Niobe oğlu heykelinin (VIII, 296) yanına ilk defa vazedilmiş, bunlara Roma'da Konservatörler Sarayındaki Apollon heykeli (VIII, 294) ilâve edilmiştir (sah. 241 e bk.). Çünkü bazı arkeologların iddialarına göre bütün bu heykeller bir mâbed alınlığında yer almış bulunuyordu. Ancak bazı ender hallerde eser kopyalarına başvurulmuş, fakat bunların orijinalleri tahrif etmeyen birinci sınıf kopyalar olmalarına önem verilmiştir. Meselâ Myron'un genç kız Athena'sının (VIII, 298) kopyası ilk imparatorluk devrinde vücut bulmuş, fakat birçok kopyalarda yapıldığı gibi, üst sathı perdahlanmadan bize kadar intikal etmiştir. Bu devirde ise İtalya'da ve bilhassa Roma'da çalışan kopistlerin büyük bir kısmının Yunanlı olduğu göz önünde bulundurulacak olursa bu eseri de bir genç Yunan eseri olarak kabul etmek gerekir.

Şimdiye kadar hep Yunan sanatı eserlerinden bahsettik. Fakat Yunan kültürü ve sanatının husule gelmesinde bazan "Girit-Mikenai" adını da taşıyan Ege kültür ve sanatlarının büyük bir payı olduğu bugün umumiyetle kabul olunan bir keyfiyettir. Hattâ denebilir ki bu sanatları bilmeksizin Yunan sanatını tam olarak anlamağa imkân yoktur. İşte bu husus da sergi tertipçileri tarafından ihmal edilmemiştir: nitekim sergide Girit, Kiklad adaları, Yunanistan'ın tarihöncesi ve erken tarihî kültürlerine de önemli bir yer ayrılmıştır. Bu sayede taş devrinden itibaren (I, 1 vdd.) birtakım heykeltraşlık eserleri ve bilhassa vazolara dayanarak bu sanatların karakterleri hakkında bir fikir ediniyor, bunların Yunan sanatına nazaran bambaşka konsepsiyonlara sahip olduğunu görüyor, bununla beraber gelişmenin nasıl devamlı bir ırmak gibi akıp gittiğini, Mikenai sanatının Ege sanatları arasında nasıl bir yer aldığı ve bu sanatın ne şekilde "submikenai", "protogeometrik" ve "geometrik" üsluplu sanatlara inkılâp ettiğini, yani ne suretle Yunan sanatını hazırladığını adım adım takip edebiliyoruz.

Şunu hemen belirtelim ki bu sergide bütün Yunan sanatı kategorilerini ve devirlerini aynı kuvvette temsil ettirmek mümkün olmamıştır. Hususî koleksiyonlar ve bilhassa devlet müzelerinden eser tedarikinin ne kadar güç ve, alınan bütün emniyet tedbirlerine rağmen, muhataralı bir keyfiyet olduğu gözönünde bulundurulacak olursa bu hususta sergi tertipçilerini mazur görmek icap eder.

Böyle mükemmel bir sanat sergisi hazırlamakta büyük emeği geçen ve bu sergiyi ebedileştiren böyle şayanı dikkat bir eser vücade getirmiş olan Prof. K. Schefold'e tebrik ve teşekkürlerimizi bildirmekle sözümüzü keseriz.

Ord. Prof. ARİF MÜFİD MANSER